

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vesienhoitosuunnitelmista ja toimenpideohjelmasta saatu palaute

Hämeen vesienhoidon yhteistyöryhmä 21.9.2021

Harri Mäkelä

Yleisiä huomioita palautteesta

- Suurin osa palautteesta oli kriittisluonteista.
- Samoista aihepiireistä annettiin keskenään vastakkaista palautetta.
- Palaute ympäristötavoitteista poikkeamiseen, lieventämiseen ja lykkäämiseen liittyen on lisääntynyt, mikä johtuu mahdollisesti tavoitteen takarajan lähestymisestä. Myös ympäristötavoitteiden sitovuuden ja luvituksen suhteesta tuli paljon kysymyksiä aiempaan verrattuna.
- Eniten palautetta saatiin maa- ja metsätaloussektoreista sekä vesistökuunnostuksista, mikä jatkaa aiempien kausien linjaa.
- Jonkin verran aiempaa enemmän korostettiin tarvetta uusien vesityyppien nimeämislle.
- Yksittäisiä vesimuodostumia koskevat kommentit liittyivät lähinnä tilaluokituksiin ja toiveisiin kuunnostustoimenpiteistä.

Yleisiä huomioita palautteesta

- Vesienhoitosuunnitelma on kattava ja laaja tietopaketti pinta- ja pohjavesien tilasta ja niihin vaikuttavista tekijöistä.
- Vesienhoitosuunnitelman ja alueellisten toimenpideohjelmien hierarkiaan kaivataan selkeytystä.
- Vesienhoidon keskeiset kysymykset, ihmispaineet ja toimenpiteet on tunnistettu pääosin hyvin.
- Suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat kannatettavia ja edistävät vesien hyvän tilan saavuttamista.
- Laajan kuulemismateriaalin takia kuulemisprosessin kokonaisuuden hahmottaminen monine yksityiskohtineen on haasteellista, samoin kannanotto esitettyjen toimenpiteiden vaikuttavuuteen.
- Tieto vesienhoidon suunnittelusta ja siihen liittyvistä toimenpidetarpeista ei välity kansalaisille. Suunnitelmien sisältöä tulee kansantajuistaa ja esitellä kentällä käytännön toimijoiden parissa.

Yleisiä huomioita palautteesta

- Keskeistä on varmistaa rahoitus toimien toteuttamiseen, jotta suunnitelman vaikuttavuus toteutuu ja vesistöjen tilassa saadaan aikaan parannusta.
- On tärkeää, että vesien- ja merenhoidon tavoitetilat saavutetaan.
- Vesienhoidon toimenpiteet perustuvat liiaksi vapaaehtoisuuteen. Tavoitteen saavuttamiseksi tärkeimpiä ja vaikuttavimpia toimia tulisi kirjata lakiin.
- Ilmastonmuutoksen voimistaessa ääri-ilmiöitä tulee myös tulvasuojelussa huomioida veden pidättämiskäytökäiset ensisijaisina toimenpiteinä veden nopeamman poisjohtamisen sijaan.
- Merenhoidon ja vesienhoidon suunnittelun yhteistyötä on tiivistetty, mutta sitä on merkittävästi lisättävä - tuleehan rannikkovesien kuormituksesta merkittävin osa valuma-alueilta.
- Suunnitelman valmistelu on ollut hyvää ja osallistavaa.

Tulvariskien hallinta

- Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja tulvariskien hallinnan näkökulmasta tärkeä toimenpide on valuma-alueen vedenpidätyskyvyn parantaminen.
- Metsätalouden kuivatuksen ja ojituskäytäntöjen kehittäminen on yksi perusta siihen, että myös tulvariskien hallinta onnistuisi paljon nykyistä paremmin.
- Latva-alueiden ja alamaiden peltoalueille vesien viivyttäminen asutuksen tulvavahinkojen välttämiseksi on täysin luonnollinen menetelmä, josta valtion tulee korvata viljelylle aiheutuneet haitat täysimääräisenä.

Tulvariskien hallinta

- Jokialueiden ja valtavyölylien sekä purojen ylimääräisistä perkauksista sekä rantojen raivaamisesta tulee pidättäytyä mahdollisimman pitkälle, koska nämä toimenpiteet heikentävät ekologiaa huomattavan paljon ja toimilla on vesistövaikutuksia etenkin varjostuksen vähentyessä.
- Luonnonmukaista vesienhallintaa lisättävä.

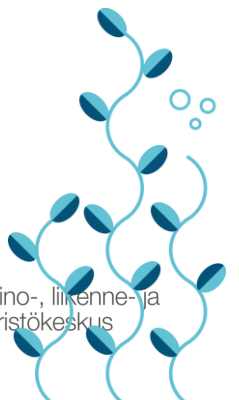
Luonnonsuojelu

- Uhanalaisia vesiluontotyypppejä ja vedenalaisia lajeja toivottiin käsiteltävän yksityiskohtaisemmin vesienhoitosuunnitelmassa.
- Vesienhoidon toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa vesiluonnon monimuotoisuus jää palautteen mukaan liian vähäiselle huomiolle.
- Rantakasvillisuuden hyödyntäminen ravinnevalumien vähentäjänä tulisi ottaa huomioon. Vesien viivytyksessä, puro- ja norokunnostuksissa tulisi huomioida paitsi luonnon monimuotoisuus itsessään, myös säätelypalvelut.
- Luonnontilaiset tai sen kaltaiset uomat rantavyöhykkeineen tulisi säästää ja niiden tilaa parantaa siellä, missä se on mahdollista.

Ilmastonmuutos

- Palautteessa kiitetään ilmastonmuutoksen vesienhoidolle asettamien haasteiden huomioimisesta vesienhoitosuunnitelmissa, mutta toisaalta toivotaan ilmastonmuutokselle suurempaa näkyvyyttä osana vesienhoidon suunnittelua.
- Tulvariskien rinnalle nostettiin kuivuus ja veden vähyys.
- Palautteessa tuotiin myös esille, että ilmastonmuutokseen varautumiseksi on tärkeää turvata seurannan pitkien aikasarjojen jatkuvuus.

Vesien tilan arviointiprosessi

- Vesien tilan arviointiprosessin osalta seurantojen kattavuus, luotettavuus ja jatkuvuus olivat vahvasti esillä. Weser- ja Finnpulp-päätökset ovat tehneet tilaluokituksesta oikeudellisesti sitovan, minkä vuoksi laajaan ja luotettavaan aineistoon perustuvia luokitteluja pidettiin tärkeänä. Seurantoja pidettiin tärkeänä myös toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin kannalta.
- Asiantuntija-arvioiden käytöstä tilaluokkien määrittelyssä esitettiin myös kritiikkiä.
- Seurantojen resurssien turvaamisen lisäksi nostettiin esille hajakuormituksen seuranta mm. osana yhteistarkkailuiden kehittämistä. Turvetuotannon vähenemisen myötä myös alan tuottaman seuranta-aineiston määrä vähenee ja se toivottiin korvattavan muilla keinoilla.
- Kiintoaineen ja humuksen sisällyttämistä vesistöjen ekologisen tilan luokittelukriteereiksi käsiteltiin palautteissa paljon.

Toimenpiteet, yleistä

- Rahoitus toimenpiteiden toteutukseen tulee turvata. Vesienhoitokaudella on tärkeää edistää sektorirajat ylittävän vesiensuojeluun liittyvän rahoituksen toteutumista.
- Pitkäjänteisen vesienhoidon kannalta optimaalinen tilanne olisi, että valuma-alueilla olisi omat valuma-aluekoordinaattorit suunnittelemassa vesienhoitoa yhdessä maanomistajien ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Toimeenpanon tehostamiseksi tulee toimenpiteisiin sisällyttää myös lisätä vesi- ja vesistötietoisuuden lisääminen.

Toimenpiteet, yleistä

- Maa- ja metsätalouden hajakuormitusta hillitsevää lainsäädäntöä ja sen valvontaa sekä tukien ehtoja tulee tehostaa. Erityisesti maatalouden päästöille tarvitaan velvoittavia vähennystoimenpiteitä nopeasti.
- Valtion viranomaisten toivotaan tukevan kuntia toimenpiteiden käynnistämisessä ja toteutuksessa.
- Vesienhoitosuunnitelmien ja biodiversiteetin suojelun tavoitteita tulee edistää yhdessä.

Yhteenveto toimenpiteistä ja niiden kustannuksista

- Kuntien ympäristönsuojelun resursseja on vahvistettava, jotta vesienhoidon toimenpiteitä voidaan toteuttaa kuntien toimesta.
- Ehdotuksessa on määriteltävä riittävät resurssit ELY-keskuksille erilaisiin lainsäädännön muutoksiin, lupaehtomuutoksiin, vireillepanoon ja vesienhoidon valvontaan vuosiksi 2022–2027.
- Rahoituksen liiallista pirstalointia tulee välttää ja resurssit kohdistaa niille alueille ja toimenpiteisiin, joilla saadaan kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Yhteenveto toimenpiteistä ja niiden kustannuksista

- Vesienhoitosuunnitelman kustannusarviota olisi täsmennettävä. Myös kustannus-hyötylaskelmia tarvittaisiin. Kustannuksia arvioitaessa on huomioitava, että kustannukset voivat olla kohtuuttomia yksityisyrittäjille.
- Julkisen rahoituksen osuus toimenpideohjelman läpiviemisessä on turvattava, koska julkinen rahoitus antaa tarvittavan alkusysäyksen hankkeiden käynnistämiseksi ja lisäksi se myös mahdollistaa toimenpiteiden toteuttamisen kustannustehokkuuden vaatimuksen mukaisessa järjestyksessä.

Yhteenveto toimenpiteistä ja niiden kustannuksista

- On tärkeää, että nyt käsittelyssä olevat suunnitelmat muodostavat kaikille toimijoille ennustettavan linjauksen siitä, mihin toimiin on varauduttava.
- On toivottavaa, että valtion rahoitus tutkimukseen, kehittämiseen, yhteistyöhön ja varsinaisiin toimenpiteisiin on johdonmukaista ja pysyvää.
- Esitettäessä vastuita muille toimijoille, kuten kunnille, yrityksille tai elinkeinonharjoittajille, on arvioitava niiden taloudelliset mahdollisuudet toimien toteutukseen ja käytettävä tarvittavia ohjauskeinoja asioiden edistämiseksi.

Vedenkäytön taloudellinen analyysi

- Taloudellinen analyysi on jättänyt huomiotta investointien rahoituksen tai mahdolliset paineet sopeuttaa investoinnit kulloiseenkin taloudellisen ohjauksen tilanteeseen sopivaksi.
- Vesienhoitosuunnitelmassa tulisi painottaa mahdollisuutta periä eri suuruisia liittymis- ja perusmaksuja eri alueilla kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamiseksi ja vesihuoltolaitosten toiminnan taloudellisen mahdollistamisen turvaamiseksi.

Ympäristötavoitteiden saavuttaminen

- Ympäristölupaprosessissa arvioidaan vesistökuormituksen vaikutusta vesistölle asetetun tilatavoitteen saavuttamiseen nähden. Tilatavoitteen juridinen merkitys lupaprosessissa ei kuitenkaan ole selkeä.
- Epärealistisesti asetettu tilatavoite voi vaikeuttaa tai peräti muodostaa esteen ympäristöluvan saamiselle.
- On pikaisesti tarpeen selventää seuraavat asiat:
 - Mikä on tilatavoitteen juridinen merkitys ympäristölupaprosessissa?
 - Onko tilatavoite merkityksellinen itsessään vai määräytyykö luvan saanti pelkästään yksittäisten laatutekijöiden tilaluokkien perusteella (Weser-case)
 - Jos tilatavoite on merkityksellinen luvan saannin kannalta, millä tavoin toiminnanharjoittaja tai muu asianomainen voi olla aloitteellinen tilatavoitteen alentamista koskeva tarkastelun toteuttamiseksi. Miten varmistetaan toiminnanharjoittajan oikeusturva?

Ympäristötavoitteiden saavuttaminen

- Vesipuidedirektiivin mahdollistama vesimuodostuman ympäristötavoitteiden lieventäminen on otettava käyttöön täysimääräisesti vesienhoitosuunnitelmissa. Tämä on elinkeinoelämän kannalta erittäin tärkeää, sillä vesipuidedirektiivin sallimat muut poikkeukset tavoitteista on hyvin rajoitetusti sovellettavissa.
- Kun yhdistetään tavoitteiden määrittämisen epävarmuus tyypittelystä luokitteluun ja edelleen vaikuttavuusarvioihin ekologisen tiedon pohja on ilmeisemmin monessa kohteessa täysin riittämätön oikeudellisten päätösten perusteeksi. Siten kohteet, joiden tavoitteen saavuttaminen on epävarmaa, tulee käsitellä tarkemmin ja niistä on kuultava sekä asiantuntijatahoja että sidosryhmiä. Tämä on sekä vesistöjen että toimijoiden etu.

Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelman tarkistaminen

- Toimenpideohjelmaan ei tule erikseen mainintaa palautteiden vaikutuksesta
- Vesienhoitosuunnitelmissa esitetään palautteiden huomioon ottaminen
- Toimenpideohjelmaan tehty paljon tekstimuutoksia
- Iitin kunnan siirtyminen Päijät-Hämeeseen on otettu huomioon
- Kuormituslaskelmia korjattu ja päivitetty
- Tietojärjestelmiä päivitetty, mm. luokittelun perusteet
- Sektorikohtaiset palautteet otettu huomioon mahdollisuuksien mukaan, näistä omat esitykset

